

LIBRO OLLA DE MACEDA NOBREZA OBRIGA

José Antonio García Rodríguez

A importancia do patrimonio documental vai, ás veces, na contra proporcional ó seu descoñecemento e valoración como parte do "corpus" do noso patrimonio cultural. A poboación é, en xeral, mais sensible á imaxe mediática que transmite un monumento arquitectónico ou arqueolóxico, que a un documento recollido en pergameo, debuxo ou fotografía. O conxunto de fondos documentais que conforman os arquivos, nos seus distintos soportes, gardan a memoria, tal vez máis feble da nosa historia gráfica ou escrita. No caso concreto dos arquivos históricos provinciais desde a súa creación, no ano 1931, por un Decreto dos entón ministerios de Xustiza, de Instrución Pública e Belas Artes, co obxecto de salvagardar o "tesoro documental histórico español", están a recoller a singular documentación, espallada en múltiples entidades públicas ou privadas, daquela a piques de desaparecer. A súa organización e posta en funcionamento non foi doada pola chea de atrancos burocráticos, dificultades humanas e materiais só vencidas, en boa parte, polo teimudo interese dos membros do Corpo Facultativo de Arquivistas que estaban ó seu fronte –salientable e ben coñecido é o labor de D. Xesús Ferro Couselo no

caso de Ourense- resultando que, a data de hoxe, chega ata nós a súa herdanza coa finalidade de seguir a conservar e transmitir ás xeracións futuras o sobranceiro legado dos seus contidos como parte da súa identidade.

O comentario vén a conto da recente publicación, polo historiador Santiago Prol, do libro "Nobres vencellados ao castelo de Maceda" (Difusora, Ourense 2009), unha achega á historiografía de ilustres persoeiros da vila ourensá que bebe nas fontes documentais, e por tanto contrastadas, de arquivos e bibliotecas ó traveso da esculca do seu autor. No cumio do "boom" editorial da literatura ou o ensaio mal chamado "histórico" que non é máis que material apócrifo ou enganoso, é de agradecer este serio traballo biográfico sobre nobres ou salientables personaxes de Maceda, amparado en datos e contextos rigorosos e nalgún caso inéditos.

Santiago Prol desenvolve a súa obra, dende a Baixa Idade Media ata o século XVIII, en seis capítulos, dous apéndices gráficos e a transcripción final dun "Memorial" (do 1709) coa pretensión de relatar un retábulo de nobres vencellados á Casa de Maceda, confor-

mados "con rexistros diferentes para que mesmo se puidesen ler independentemente" e procurando "un libro destinado a un público maioritario" segundo comenta no limiar o propio autor. Esta sistemática de exposición, con citas ben enfiadas e mailo estilo nidio e próximo, é un mérito engadido que achega doadamente o libro ó lector profano, cun resultado que por divulgativo non mingua o seu labor científico, bondade esta que non é posible predicar de moita enredada obra de investigación difícil de aturar.

Velaquí, pois, un estudio que retrata a andaina biográfica dos máis salientables nobres da entón coñecida como Manzaneda da Alta Limia (así aparece referenciada Maceda

en moitos documentos e que nada tén que ver coa Manzaneda de Póboa de Trives), especialmente xunguidos á heráldica do apelido Nóvoa ou Noboa, como ben pón de manifesto a versión cuasi facsimilar do citado "Memorial" de Joseph Benito de Lanzós e Nóvoa, Conde de Maceda, que en 1709 dirixe á Súa Maxestade (O Rei Felipe V) solicitando a Grandeza para o seu Titulo, unha acertada aportación recollida ó remate do libro e que, a pesares do estilo laudatorio propio destes documentos, reflicte por si só a importancia de señoríos, propiedades e privilexios, que a casa-forte de Maceda tivo na historia nobiliaria do país.

Compre sinalar, polo seu interese e amenidade para os curiosos desta obra, os capítulos adicados a Pedro lañez de Nóvoa e a Joao da

Nova. O primeiro deles, bispo de Ourense, iracundo señor feudal de finais do século XIII., inimigo e perseguidor dos franciscanos que chegou a incendiar o seu convento (coa paradoxa de que logo foi reconstruído polos seus herdeiros noutra emprazamento), cunha historia de sangue, liortas e preitos, novelesca de seu, semente de discordias que sorprenderá ó lector pola belicosidade que hoxe non se asociaría a un prelado da igrexa. O segundo, navegante do século XVI, tamén cabaleiro da Casa de Maceda, sobre o que o autor tén xa un traballo anterior (*Joao da Nova, un mariño galego ao servizo da Coroa de Portugal*; S. Prol, Dep. Ourense, 2002), descubridor xeográfico de lugares como as illas Trindade, Santa

Elena, Ascensión ou Taprobana (a actual Sri Lanka), que exerceu misións diplomáticas e para quen o autor solicita unha comprensible reparación histórica, xa que o nacionalismo portugués agachou esta senlleira figura da navegación en beneficio doutras, máis interesadamente "súas", como puideron ser as de Afonso de Albuquerque ou de Vasco de Gama.

Para avaliar este ensaio, retallo da memoria histórica dun pobo, ou tan só para quen queira saber máis, o texto remata coa correspondente relación bibliográfica e un directorio de fontes consultadas na súa modalidade documental, de publicacións periódicas e incluso de páxinas web, cumprimentando a obra doadamente.

